

Kuczyński, Krzysztof A.

"Władysław Czapliński jako uczony i wychowawca", pod red. K. Matwijowskiego, Wrocław 1984 : [recenzja]

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 30/2, 402-403

1985

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

*
* *
*

Książka ma charakter kronikarski, aczkolwiek jest to niewątpliwie opracowanie naukowe. Autorzy korzystają z bogatego piśmiennictwa. Dzięki zwięzłości ujęcia można było w publikacji pomieścić tak wiele wiadomości. Obok dziejów samego Wydziału Lekarskiego zarysowano tło polityczne, rozkładając stosunkowo równomiernie akcenty na sprawy naukowe, polityczne, społeczne i bytowe.

Do dorobnych usterek należy zaliczyć pisanie imienia Witolda Ziembickiego jako Witold i podawanie przy nim roku habilitacji czasem jako 1929 (s. 41), a czasem jako 1931 (s. 155). Szkoda też, że nie omówiono w tej książce dziejów Oddziału, potem Wydziału Farmaceutycznego.

Podsumowując należy stwierdzić jednak z pełnym przekonaniem, że jest to praca wartościowa. Uczelnia, która w okresie swego 60-lecia wykształciła 8755 lekarzy, zasługuje na upamiętnienie. Trzeba przyznać, że dużo prac historyczno-medycznych wychodzi właśnie z ośrodka poznańskiego i to prac pisanych nie tylko przez zawodowych historyków medycyny. Ośrodek poznański jest prężny. Czekamy więc na jego nowe wydawnictwa.

Teresa Ostrowska
(Warszawa)

Władysław Czaplinski jako uczoney i wychowawca. Pod red. K. Matwijowskiego. Acta Universitatis Wratislaviensis, Historia XLVIII, Wrocław 1984 129 ss.

Zmarły w 1981 r. profesor Władysław Czaplinski był nie tylko wybitnym historykiem, znawcą dziejów Rzeczypospolitej szlacheckiej i historii nowożytnej, ale także jednym z pionierów nauki polskiej we Wrocławiu, wychowawcą licznych pokoleń historyków.

O dokonaniach profesora Władysława Czaplinskiego mówiono na konferencji, zorganizowanej we Wrocławiu w dniu 24 kwietnia 1982 r., jej rezultaty naukowe przynosi niniejszy tom.

Działalność naukowa Władysława Czaplinskiego charakteryzuje się stosunkowo dużym rozrzutem tematycznym, jakkolwiek w aspekcie czasowym ogranicza się w zasadzie do XVII—XVIII wieku. Warto tutaj przypomnieć, że do niezapomnianych zasług prof. Czaplinskiego należy m. im. rozpoczęcie szerokich badań nad historią nowożytnej Danii, czego dowodzą takie prace jak *Polacy z Czarnieckim w Danii 1658—59* (1937 r.) czy obszerna rozprawa, napisana razem z Karolem Górskim *Historia Danii* (1965 r.). Władysław Czaplinski zajmował się rolą magnaterii i szlachty w XVII wieku, analizował politykę zagranicą Władysława IV Wazy, pisał o stosunkach między Śląskiem a Rzeczpospolitą w pierwszych latach wojny trzydziestoletniej, wreszcie zajmował się historią Niemiec, czego wyrazem jest współautorstwo w obszernej pracy *Historia Niemiec*, napisanej razem z A. Gąlosem i W. Kortą. Jego prace o polskiej polityce morskiej w XVII wieku są niezwykle ważnym przyczynkiem do dziejów polskiego parlamentaryzmu. Zresztą — o czym wspomniano powyżej — twórczość naukowa Profesora charakteryzowała się dużą rozpiętością tematyczną. Był przy tym W. Czaplinski ciekawym typem intelektualnym, pisał zarówno obszerne prace typu monograficznego, jak i krótkie artykuły oraz szkice publicystyczne, drukowane regularnie na łamach tygodników czy miesięczników; świadczy o tym bibliografia prac uczonego, obejmująca lata 1975—1982, zestawiona przez Bogdana Roka¹.

¹ Bibliografie prac W. Czaplinskiego, obejmujące lata 1929—1974, ukazały się drukiem w tomach: *O naprawę Rzeczypospolitej XVI—XVII w.* Warszawa 1965; *O Rzeczypospolitej szlacheckiej XVI—XVII w.* „Sobótka” 1975 nr 2.

O rozlicznych aspektach życia i działalności naukowej Władysława Czaplińskiego piszą w tomie przyjaciele, koledzy, i uczniowie wrocławskiego historyka. I tak o jego drodze życiowej informują Adam Galos i Krystyn Matwijowski, kreśląc obraz wybitnego uczonego, człowieka o zdecydowanie demokratycznych poglądach, głęboko wierzącego, doskonałego nauczyciela i wychowawcy. Profesor Władysław Czapliński wywodził się z krakowskiego ośrodka naukowego, rozprawę doktorską napisał pod kierunkiem prof. Władysława Konopczyńskiego, jego mistrzami uniwersyteckimi byli także Ignacy Chrzanowski oraz Waclaw Sobieski. Szczególnie związany czuł się z Władysławem Konopczyńskim, któremu poświęcił kilka bardzo ciepłych, serdecznych wspomnień.

O rozlicznych zainteresowaniach naukowych Profesora piszą w recenzowanej książce m.in. Adam Kersten, Kazimierz Orzechowski, Stefania Ochmann, Jan Seredyka, Stanisław Gierszewski, Krystyn Matwijowski, Józef Długosz oraz Jerzy Pietrzak. Są to wartościowe przyczynki naświetlające dorobek naukowy Władysława Czaplińskiego, a warto tutaj przypomnieć, że był on autorem około 500 publikacji, w tym wielu monografii, wydawnictw źródłowych oraz obszernych rozpraw i studiów. Jak wspominają A. Galos i K. Matwijowski — cytując słowa Stanisława Herbsty, Jaremy Maciszewskiego oraz Janusza Tazbira — profesora Władysława Czaplińskiego cechowała zawsze „naukowa rzetelność oddana w służbie dobremu imieniu Polski”.

Szczególnie ważkie, jeśli chodzi o charakterystykę osobowości prof. Władysława Czaplińskiego, są wspomnienia o nim pióra Józefa Andrzeja Gierowskiego, Mariana Jakóbca oraz Sybilli A. Hołdys. W bezpośredni, ciepły i osobisty sposób ukazują oni Profesora przez pryzmat życia codziennego, prywatnie, co staje się ważkim komponentem w konterfekcie tego niecodziennego człowieka. Jak pisze np. Józef Andrzej Gierowski „zadania uczonego, a zwłaszcza zadania profesora uniwersytetu nie ograniczały się dla Czaplińskiego ani tylko do nowych ustaleń naukowych, ani do przekazywania ich studentom. Zdawał sobie bowiem sprawę, jak silnie osobowość profesora oddziaływała na otoczenie, jak często bywa wzorem i to nie tylko pozytywnym. Dotkliwie więc odczuwał wszelkie fakty naruszania godności akademickiej. Obawiał się, by nie zaczęły trzaskać te wątle bariery, które chroniły jeszcze uniwersytet przed falami arywizmu, cwaniactwa i zakłamania, zalewającymi nasze społeczeństwo. Wierzył w młodzież, w nadchodzące pokolenia i choćby z obowiązku historyka starał się przekazać jej coś z takich postaw, jakie kiedyś miały umożliwić odrodzenie narodu. Z tą swoją wiarą w stosunek mistrza i ucznia wydawał się nieraz bardzo staroświecki. Dzisiaj wiemy, jak był nowoczesny”.

Publikacja ukazuje postać człowieka, który szedł świadomie przez życie, był jednostką odczuwającą odpowiedzialność, która spoczywała na każdym z nas w każdej sytuacji i na każdym stanowisku. Był wybitnym uczniem, utalentowanym pedagogiem uniwersyteckim i uczciwym człowiekiem. Te prawdy o prof. Władysławie Czaplińskim przekazuje nam tom wydany dla uczczenia pamięci wybitnego historyka.

Na marginesie dodajmy, iż publikację pokonferencyjną: *Władysław Czapliński jako uczonego i wychowawca* warto czytać jednocześnie z inną książką, a mianowicie z fragmentem pamiętnika Profesora pt. *Szkoła w młodych oczach*, opublikowanym już po śmierci autora w roku 1982².

Krzysztof A. Kuczyński
(Łódź)

² W. Czapliński: *Szkoła w młodych oczach*. Kraków 1982.